

Pigghaj till salu – trots förbud

Foto: Ingemar Alenäs

På Göteborgs fiskauktion säljer man pigghaj trots att yrkesfiske av arten är förbjuden i Sverige. Förbudet från 2010 har skärpts och sedan januari 2011 får man inte ens landa pigghaj som bifångst. Ändå har det fram till april i år sålts 361 lådor haj, till ett värde av 144 000 kronor. Hur länge skall vi i Sverige bedriva handel med denna akut hotade hajart?

Redan år 2003 kom en rapport som visade att Nordostatlantens population av pigghajar hade minskat med mer än 95 procent sedan mitten av 1970-talet.

Den internationella organisationen IUCN har i den så kallade rödlistan, klassificerat Nordatlantens östliga population av pigghaj som akut hotad. Nästa steg på skalan är utrotad i vilt tillstånd.

När Fiskeriverkets generaldirektör Axel Wenblad på en miljömålskonferens i Falkenberg 2009, får frågan om varför man tillåter fiske efter pigghaj medger han att det är ett mindre lyckat beslut. Han räknar dock med att all form av pigghajfiske skall ha upphört år 2010. Man går stegvis tillväga eftersom man måste ta hänsyn till de socioekonomiska aspekter som kan påverka yrkesfiskarna säger Axel Wenblad.

Akut hotade arter fiskas och säljs

Med facit i hand ser vi att Fiskeriverket i enlighet med gällande EU-lagstiftning har tillåtit fångst av pigghaj som bifångst i trålfiske under 2010. Fiskarna har sålt pigghaj för

83 000 kronor. En betydande summa, även om värdet av den försålda fångsten året innan var hela 962 000 kronor.

Fångsterna av pigghaj är koncentrerade till vissa områden och fisketider. Fångsterna är starkt beroende av maskstorlek och fiskemetod. Genom klokt anpassade redskap skulle bifångsterna närma sig noll. Kräftfiske med rist ger till exempel färre bifångster av pigghaj och torsk. Det borde också vara självklart att verksamhetsutövaren returnerar och bokför all fångst av pigghaj.

Tyvär gör pigghajen sällskap i fiskdisken med andra akut hotade arter. Enligt Fiskeriverkets hemsida infördes förbud mot fiske av slätrocka 2004. Därefter landades, allt enligt verkets hemsida, under åren 2005-2010 slätrocka till ett försäljningsvärde av 1 102 000 kronor.

Tandlöst förbud?

Enligt Fiskeriverkets föreskrift FIFS 2009:25 är det förbjudet att fiska pigghaj. Ändå fick sju ton av arten tas som bifångst i trålfiske under 2010. Detta beror på beslut inom EU, som implementerats av Fiskeriverket. Värt att notera är att sju ton motsvarar nära 7000 akut hotade individer.

Rödlistad och skyddad - ändå fortsätter fiske och försäljning i de Nordiska länderna

Noterbart är att det på Hirtshals fiskauktion på Danmarks västkust landets och sålts betydligt mera pigghaj än vad som registrerats av Fiskeridirektoratet för hela Danmark.

I Sverige registrerar Fiskeriverket inga fångster även om det säljs 6,2 ton på Fiskauktionen i Göteborg till ett värde av 144 000 kronor. De nordiska ländernas fiske bedrivs troligen på Nordatlantens östliga pigghajbestånd som bedöms vara akut hotat.

Försäld pigghaj, år 2010 och fram till april 2011.

	2010		2011		Källa till statistik
	ton	tkr	ton	tkr	
Norge	512	3555	40	309	Fiskeridirektoratet
Danmark	11,2	157	2,5	54	Fiskeridirektoratet
Sverige	5,5	83	0	0	Fiskeriverket
Danmark	37	519	5,6	135	Hirtshals fiskauktion
Sverige	?	?	6,2	144	Göteborgs fiskauktion

Foton från Göteborgs fiskauktion: Ingemar Alenäs

Förbudet skärps

För 2011 har Fiskeriverket beslutat att pigghaj som fångats genast ska släppas tillbaka i vattnet. Det är dessutom förbjudet både att föra in och sälja pigghaj i Sverige. I EU:s lagstiftning är kvoten satt till noll och det är förbjudet att landa fångst av arten. I Norge däremot är det tillåtet att landa bifångster av pigghaj om den är död eller döende.

På fiskauktionen i Göteborg såldes den 10 maj i år 29 olika fiskarter. Bland annat såldes 1490 kg torsk, 1487 kg gråsej, 128 kg kolja och hela 5246 kg pigghaj. Trots skärpt förbud dominerades fiskhandeln i Göteborg denna majdag 2011 av akut hotad pigghaj.

Fiskestoppet borde omfatta förbud mot all försäljning för att undvika kommersialisering av en akut hotad resurs. Detta skulle lätt kunna uppnås om arten infördes på den internationella CITES-listan för hotade arter. För att Fiskeriverkets totalförbud från 2011 skall bli framgångsrikt måste det åtföljas av handelsförbud och anpassade fångstmetoder, annars riskerar bifångsterna fortsätta med den enda skillnaden att de fångade pigghajarna dumpas till havs eller finner sin väg till olika fiskmarknader.

Mer framsynt fiskeripolitik

Man borde ha infört skyddsåtgärder långt tidigare för pigghajen. Varför vänta tills arten blir akut hotad? Fiskeriverkets intentioner inkluderar ju att värna om yrkesfiskarna men borde i större utsträckning värna resursen.

Skyddsåtgärder skulle också långt tidigare ha införts när det gäller toppkonsumenter i svenska vatten såsom

sillhaj och håkåring. För sillhagen råder ett fiskeförbud sedan 2006 men den är fortfarande mycket sällsynt i svenska vatten. Senare års studier har visat att toppkonsumenter har en stabiliserande funktion i ekosystem och främjar mångfalden. Det innebär att dessa arter gynnar hela ekosystemet och därmed också människans födoresurser. Exempel från andra delar av världen visar att utfiskning av stora rovhajar får negativa konsekvenser för människans fiske efter matfisk och skaldjur.

Sveriges mål borde vara att skapa livskraftiga ekosystem med hållbara populationer av sillhaj, håkåring och pigghaj för att trygga de nordiska vattnens produktion av matfisk och skaldjur i framtiden. Detta blir en viktig uppgift för den nya havs- och vattenmiljömyndigheten, HaV.

Pigghaj, Spiny dogfish
Squalus acanthias, Smith & Radcliffe, 1912

Illustration: Jan-Erik S. Månsson, 2010

TEXT Ingemar Alenäs, projektledare Living North Sea, Falkenberg
Jan-Erik S. Månsson, evolutionsbiolog, Falkenberg
KONTAKT ingemar.alenas@falkenberg.se